

Incidenční žaloby

Při souběhu incidenční žaloby o určení vlastnictví a incidenční vylučovací žaloby, jejímž základem je mezi týmiž účastníky spor o vlastnické právo k témuž majetku, je namíste vždy zvažovat, zda řízení o vylučovací žalobě nemá být přerušeno dle § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř. proto, že probíhá řízení (řízení o určení vlastnictví), v němž je řešena otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 ICdo 169/2017-199, ze dne 30.4.2019)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a/ J. Š., narozeného XY, bytem XY, b/ M. P., narozené XY, bytem XY, a c/ L. Š., narozené XY, bytem XY, proti žalované Mgr. I.R., se sídlem v B., jako insolvenční správkyň dlužníka PLOMA, a. s., zastoupené Mgr. L.H., advokátkou se sídlem v B., o vyloučení majetku z majetkové podstaty dlužníka, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 27 ICm XY, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka PLOMA, a. s., se sídlem v H., vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. KSBR 27 INS XY, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. dubna 2017, č. j. 27 ICm XY, 13 VSOL XY (KSBR 27 INS XY), tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. dubna 2017, č. j. 27 ICm XY, 13 VSOL XY (KSBR 27 INS XY), se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

[1] Rozsudkem ze dne 12. července 2016, č. j. 27 ICm XY, Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“):

1/ Určil, že z majetkové podstaty dlužníka (PLOMA, a. s.) se vylučuje pozemek parc. č. XY, ostatní plocha, o výměře 4.024 m², zapsaný v katastru nemovitostí pro Jihomoravský kraj, Katastrální pracoviště XY, zapsaný na listu vlastnictví č. XY pro obec XY a katastrální území XY [bod I. výroku].
2/ Uložil žalované (Mgr. I.R., jako insolvenční správkyň dlužníka) zaplatit (původnímu) žalobci (J. Š.) na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 25.570 Kč (bod II. výroku).

[2] Insolvenční soud – vycházej z ustanovení § 3 zákona č. [92/1991](#) Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby (v rozhodnutí je nesprávně uvedeno, že jde o zákon č. „992“/1991 Sb.), a z ustanovení § 19 odst. 2 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) – dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žalobce jako oprávněná osoba uplatnil své nároky v zákonem stanovené lhůtě, takže pozemek nebylo možné zahrnout do privatizačního projektu Jihomoravských dřevařských závodů Brno, státního podniku, ze dne 30. června 1993. Jihomoravské dřevařské závody a. s. se tak nemohly stát vlastníkem pozemku ani jej platně převést na další subjekty (podle zásady „nikdo nemůže převést více práv než má sám“). Ani dlužník tedy nemohl pozemek nabýt na základě kupní smlouvy ze dne 20. prosince 2004, kterou mu akciová společnost prodala pozemek za dohodnutou kupní cenu ve výši 29.253.275 Kč. Podle insolvenčního soudu žalobce nabyl pozemek na základě konstitutivního rozhodnutí státu (pozemkového úřadu), který tak založil jeho vlastnické právo k pozemku.

[3] Obranu žalované založenou na dobré víře dlužníka při uzavírání kupní smlouvy (opírající se o správnost zápisu v katastru nemovitostí) neshledal insolvenční soud důvodnou.

[4] K odvolání žalované Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 25. dubna 2017, č. j. 27 ICm XY, 13 VSOL XY (KSBR 27 INS XY):

1/ Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

2/ Uložil žalované zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 5.878,40 Kč (druhý výrok).

[5] Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 225 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. [92/1991](#) Sb., z ustanovení § 5 odst. 3 a § 9 zákona č. [229/1991](#) Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, a z ustanovení § 39, § 133 odst. 2 a § 588 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“) – po přezkoumání napadeného rozhodnutí shodně s insolvenčním soudem uzavřel, že uplatnil-li žalobce jako oprávněná osoba před privatizací majetku státu včas restituční nárok, pak majetek, ohledně kterého nárok uplatnil, nesměl být do pravomocného rozhodnutí o tomto nároku zahrnut do privatizačního projektu státního podniku a v rámci privatizace převeden na akciovou společnost. Takový převod je absolutně neplatný a v době uzavření kupní smlouvy tak akciová společnost nebyla vlastníkem převáděné nemovitosti.

[6] Námitkám odvolatelky přitakal potud, že velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu rozsudkem ze dne 9. března 2016, sp. zn. 31 Cdo 353/2016, změnil svou dosavadní judikaturu v řešení otázky „nemo plus iuris“, a to se zřetelem k judikatuře Ústavního soudu, a přijal závěr, že podle platné právní úpravy účinné do 31. prosince 2013, respektive do 31. prosince 2014 (k tomu srov. § 3064 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku), bylo možné nabýt vlastnické právo k nemovitosti evidované v katastru nemovitostí od nevlastníka, a to na základě dobré víry nabyvatele v zápis do katastru nemovitostí. S poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2016, sp. zn. 30 Cdo 3698/2016, však uzavřel, že v přezkoumávané věci k nabytí vlastnického práva dlužníka ke sporné nemovitosti od nevlastníka (akciové společnosti) na základě dobré víry dlužníka v zápis v katastru nemovitostí nedošlo.

[7] Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, konkrétně od závěrů obsažených v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 353/2016. Dovolatelka namítá (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že vylučovací žaloba se zamítá.

[8] V mezích uplatněného dovolacího důvodu vytýká dovolatelka odvolacímu soudu, že se závěry obsaženými v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu neřídil (zkoumání dobré víry dlužníka při nabývání pozemku měly oba soudy nesprávně za nadbytečné) a jejími důkazními návrhy k dobré víře dlužníka se nezabýval.

[9] V průběhu dovolacího řízení původní žalobce zemřel (27. listopadu 2017), přičemž podle výsledků pozůstalostního řízení se staly rovnodílnými (třetinovými) vlastníky předmětného pozemku coby dědicové ze zákona děti zůstavitele a/ J. Š., narozený XY (dále jen „J. Š.“), b/ M. P. (dále jen „M. P.“), a c/ L. Š. (dále jen „L. Š.“). Usnesením ze dne 17. dubna 2019, sen. zn. 29 ICdo 169/2017, pak Nejvyšší soud rozhodl, že s těmito osobami bude pokračováno v řízení jako s žalobci.

[10] Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném od 1. ledna 2014 do 29. září 2017) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Srov. k tomu dále (ve vazbě na skutečnost, že incidenční spor byl zahájen před 1. lednem 2014) i

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod číslem 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu.

[11] Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení otázek dovoláním předestřených jde v insolvenčních poměrech o věc beze zbytku neřešenou.

[12] U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti též k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), přičemž právě takovou vadou je řízení v dané věci postiženo.

[13] Z napadeného rozhodnutí se podává, že odvolací soud vyšel (oproti insolvenčnímu soudu) ve skutkové rovině dále z toho, že (původní) žalobce se žalobou podanou (17. srpna 2015) u Městského soudu v Brně domáhá (proti žalované) určení, že je vlastníkem pozemku parc. č. XY, a žalovaná podala tamtéž vzájemnou žalobu o určení, že vlastníkem pozemku je „žalovaná“. Rozsudkem ze dne 9. srpna 2016, č. j. 30 C 187/2015-132, Městský soud v Brně určil, že vlastníkem pozemku parc. č. 2201/21 je žalobce, a zamítl vzájemnou žalobu žalované. Rozhodnutí však dosud nenabýlo právní moci, neboť bylo napadeno odvoláním. Tím, jaký význam má pro výsledek řízení o vylučovací žalobě žaloba a vzájemná žaloba podaná u Městského soudu v Brně, se však odvolací soud nezabýval.

[14] Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 7a (insolvenčního zákona)

Věcná příslušnost

Krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně

(...)

b/ v incidenčních sporech,

(...)

§ 159 (insolvenčního zákona)

(1) Incidenčními spory jsou

(...)

b/ spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5,

(...)

g/ spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem,

(...)

§ 231 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční soud není vázán rozhodnutím jiného soudu či jiného orgánu, kterým v průběhu insolvenčního řízení došlo ke zjištění neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka, ani jiným způsobem tohoto zjištění.

(2) V průběhu insolvenčního řízení posoudí neplatnost takového právního úkonu pouze insolvenční soud.

(...)

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době podání žaloby (a následné vzájemné žaloby) u Městského soudu v Brně a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn.

[15] Předmětný spor je sporem vyvolaným insolvenčním řízením (§ 159 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona), v němž insolvenční soud zjistil (na základě dlužníkovy insolvenčního návrhu) úpadek dlužníka usnesením ze dne 15. října 2012, č. j. KSBR 27 INS XY.

[16] V rozsudku ze dne 31. července 2013, sp. zn. 29 Cdo 392/2011, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, č. 9, ročník 2014, pod číslem 110, bylo předmětem výkladu Nejvyššího soudu ustanovení § 231 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. prosince 2013. V něm Nejvyšší soud vysvětlil, že předmětné ustanovení v žádném směru neřeší otázku platnosti právních úkonů posuzovaných při přezkoumání pohledávek popřených co do pravosti, výše nebo pořadí (lhostejno, zda vykonatelných) v insolvenčním řízení (neklade takovému přezkoumání žádné meze). Cílem ustanovení § 231 insolvenčního zákona je pouze zajistit, aby otázka platnosti právního úkonu, jež je určující pro příslušnost majetku dlužníka do jeho majetkové podstaty nebo pro identifikaci závazků dlužníka, nebyla v průběhu insolvenčního řízení účelově vytěsňována [určovacími žalobami podle § 80 písm. c/ o. s. ř. (dnes podle § 80 o. s. ř.), podávanými u obecných soudů] mimo rámec procedur nastavených insolvenčním zákonem k řešení těchto otázek (aby např. nedocházelo k tomu, že incidenční spor o příslušnost určitého majetku do majetkové podstaty dlužníka, zahájený podáním vylučovací žaloby, bude blokován řízením vedeným u obecného soudu o určovací žalobě týkající se některé z otázek, kterou má v onom incidenčním sporu řešit insolvenční soud jako otázku předběžnou). K tomu budiž dodáno, že předmětné ustanovení se v době do 31. prosince 2013 lišilo od ustanovení § 231 insolvenčního zákona ve znění citovaném shora pouze v odstavci 2, jenž měl tuto podobu:

§ 231 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) V průběhu insolvenčního řízení posoudí neplatnost takového právního úkonu pouze insolvenční soud, a to buď jako otázku předběžnou nebo v incidenčním sporu, jehož předmětem je tato otázka. Žalobu v tomto sporu mohou podat účastníci insolvenčního řízení s výjimkou dlužníka, nejde-li o dlužníka s dispozičními oprávněními, insolvenční správce a státní zastupitelství. Žalobcem nebo žalovaným musí být vždy insolvenční správce.

(...)

[17] Spor o příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě zahájený vylučovací žalobou se v řadě případů projevuje i jako spor o vlastnictví tohoto majetku. Je tomu tak tehdy, je-li důvodem soupisu i skutečnost, že insolvenční správce má za to, že vlastníkem majetku je (insolvenční) dlužník, čemuž oponuje vylučovatel (žalobce) argumentem, že vlastníkem majetku je on (srov. pro potud obdobnou úpravu vylučovací žaloby podle § 19 odst. 2 ZKV např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2007, sp. zn. 29 Odo 584/2005).

[18] Pro poměry ustavené zákonem o konkursu a vyrovnání Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. ledna 1998, sp. zn. 2 Odo 86/97, uveřejněném pod číslem 58/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek vysvětlil, že jen ze skutečnosti, že věc byla zařazena do soupisu majetku patřícího do konkursní podstaty úpadce, nelze dovozovat, že by žalobce neměl naléhavý právní zájem na určení, zda je vlastníkem této věci. Žalobce totiž může mít za určitých skutkových okolností i oprávněný důvod domáhat se určení, že je vlastníkem (bez zřetele k tomu, že má možnost podat vylučovací žalobu, nebo že už ji podal), což platí především tam, kde by i obsahem vylučovací žaloby byl spor o vlastnické právo. V usnesení ze dne 27. března 2008, sp. zn. 29 Odo 379/2006, k tomu Nejvyšší soud též dodal, že při souběhu žaloby o určení vlastnictví a vylučovací žaloby, jejímž základem je spor o vlastnické právo, je namístež zvažovat, zda řízení o vylučovací žalobě nemá být přerušeno dle § 109 odst. 2 písm. c/ o. s. ř. proto, že probíhá řízení (řízení o určení vlastnictví), v němž je řešena otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu.

[19] V poměrech upravených insolvenčním zákonem se povaha konfliktu, vyvolaného na jedné straně

sporem o příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě (vedeným na základě vylučovací žaloby jako spor o vlastnictví tohoto majetku dlužníkem), na druhé straně pak sporem o určení vlastnictví k tomuto majetku (vedeným mezi týmiž subjekty), změnila jen potud, že (z důvodů popsaných v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 392/2011) takový určovací spor zahájený v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka je (stejně jako spor zahájený vylučovací žalobou) incidenčním sporem (§ 159 odst. 1 písm. g/ insolvenčního zákona), k jehož projednání a rozhodnutí je (stejně jako v případě vylučovací žaloby) v prvním stupni věcně příslušný insolvenční soud. Srov. ustanovení § 7a písm. b/ insolvenčního zákona a v judikatuře pak rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2018, sp. zn. 29 Cdo 6037/2016, který byl na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, jež se konalo 13. února 2019, schválen k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Jinak řečeno, i při souběhu incidenční žaloby o určení vlastnictví a incidenční vylučovací žaloby, jejímž základem je mezi týmiž účastníky spor o vlastnické právo k těmto majetku, je namísto zvažovat, zda řízení o vylučovací žalobě nemá být přerušeno dle § 109 odst. 2 písm. c/ o. s. ř. proto, že probíhá řízení (řízení o určení vlastnictví), v němž je řešena otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu.

[20] Z výše řečeného je zjevné, že kdyby žaloba a vzájemná žaloba, o nichž se zmiňuje odvolací soud (srov. reprodukce jeho rozhodnutí v odstavci [13]), byly podány u insolvenčního soudu, byl by to nejen důvod ke zvážení, zda řízení o předmětné vylučovací žalobě má být přerušeno dle § 109 odst. 2 písm. c/ o. s. ř., nýbrž (se zřetelem ke shodnému skutkovému základu obou určovacích žalob), nýbrž i důvod k přerušení řízení o předmětné vylučovací žalobě do doby, než se vyřeší incidenční spor o vlastnictví předmětného majetku [jehož předmětem je otázka, která má v řízení o vylučovací žalobě povahu otázky předběžné (srov. § 109 odst. 2 písm. c/ o. s. ř.)]. Ignorovat existenci určovacího sporu zahájeného 17. srpna 2015 (tedy v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka) [původním] žalobcem u Městského soudu v Brně jen proto, že nejprve tento žalobce (podáním žaloby) a po něm i žalovaná (podáním vzájemné žaloby) takovým postupem nesprávně posoudili pravidla věcné příslušnosti nastavená k projednání takových sporů ustanovením § 7a insolvenčního zákona, by odvolací soud mohl, jen kdyby řízení u Městského soudu v Brně již pravomocně skončilo, nebo kdyby v onom řízení již bylo vydáno (jakkoli nesprávné) rozhodnutí, jímž by nadřízený vrchní soud určil (§ 104a odst. 2 a 7 o. s. ř.), že k projednání a rozhodnutí takových věcí jsou v prvním stupni věcně příslušné okresní soudy. V takovém případě by totiž konečný výsledek takového sporu nebo jakýkoli budoucí možný výsledek takového sporu byl pro rozhodnutí o vylučovací žalobě právně bezcenný s přihlédnutím k dikci § 231 odst. 1 insolvenčního zákona.

[21] V tomto sporu však odvolací soud rozhodoval o podaném odvolání v době, kdy řízení zahájená žalobcem a žalovanou u Městského soudu v Brně nebyla (podle vlastních zjištění odvolacího soudu) ještě pravomocně skončena a kdy v oněch věcech zjevně též nebylo (při absenci zjištění odvolacího soudu o takovém postupu) vydáno rozhodnutí, jímž by nadřízený vrchní soud určil (§ 104a odst. 2 a 7 o. s. ř.), že k projednání a rozhodnutí oněch věcí jsou v prvním stupni věcně příslušné okresní soudy.

[22] Mohl-li odvolací soud očekávat (v souladu s dikcí § 7a písm. b/ insolvenčního zákona a § 159 odst. 1 písm. g/ insolvenčního zákona), že žaloba a vzájemná žaloba podaná nesprávně u Městského soudu v Brně budou (mohou být) v prvním stupni projednány a rozhodnuty insolvenčním soudem (jemuž náleží k vyřízení), pak bylo jeho úkolem nepřijímat (nevydávat) rozhodnutí o vylučovací žalobě (v níž vlastnictví řešil jako otázku předběžnou), dokud se povaha sporu probíhajícího u Městského soudu v Brně nevyjasní. Jestliže tak odvolací soud neučinil a rovnou ve věci rozhodl, pak zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

[23] Nejvyšší soud pro úplnost dodává, že nesprávnost postupu odvolacího soudu potvrzuje i

následný vývoj ve věci vedené u Městského soudu v Brně pod. sp. zn. 30 C XY. O odvolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 9. srpna 2016, č. j. 30 C XY, totiž Krajský soud v Brně rozhodl rozsudkem ze dne 21. září 2017, č. j. 18 Co XY, tak, že potvrdil rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný (aniž si opět položil otázku, který soud je věcně příslušný k projednání sporu). K dovolání žalované však Nejvyšší soud (jenž na místě zemřelého žalobce již o věci rovněž rozhodl vůči J. Š., M. P. a L. Š.) rozsudkem ze dne 3. dubna 2019, č. j. 24 Cdo 4207/2018-185, oba rozsudky zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, s tím, aby zohlednil právní názor, že spor o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, zahájený v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, je incidenčním sporem ve smyslu § 159 odst. 1 insolvenčního zákona, a že k projednání takového sporu jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy (§ 7a písm. b/ insolvenčního zákona).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výděлку \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)